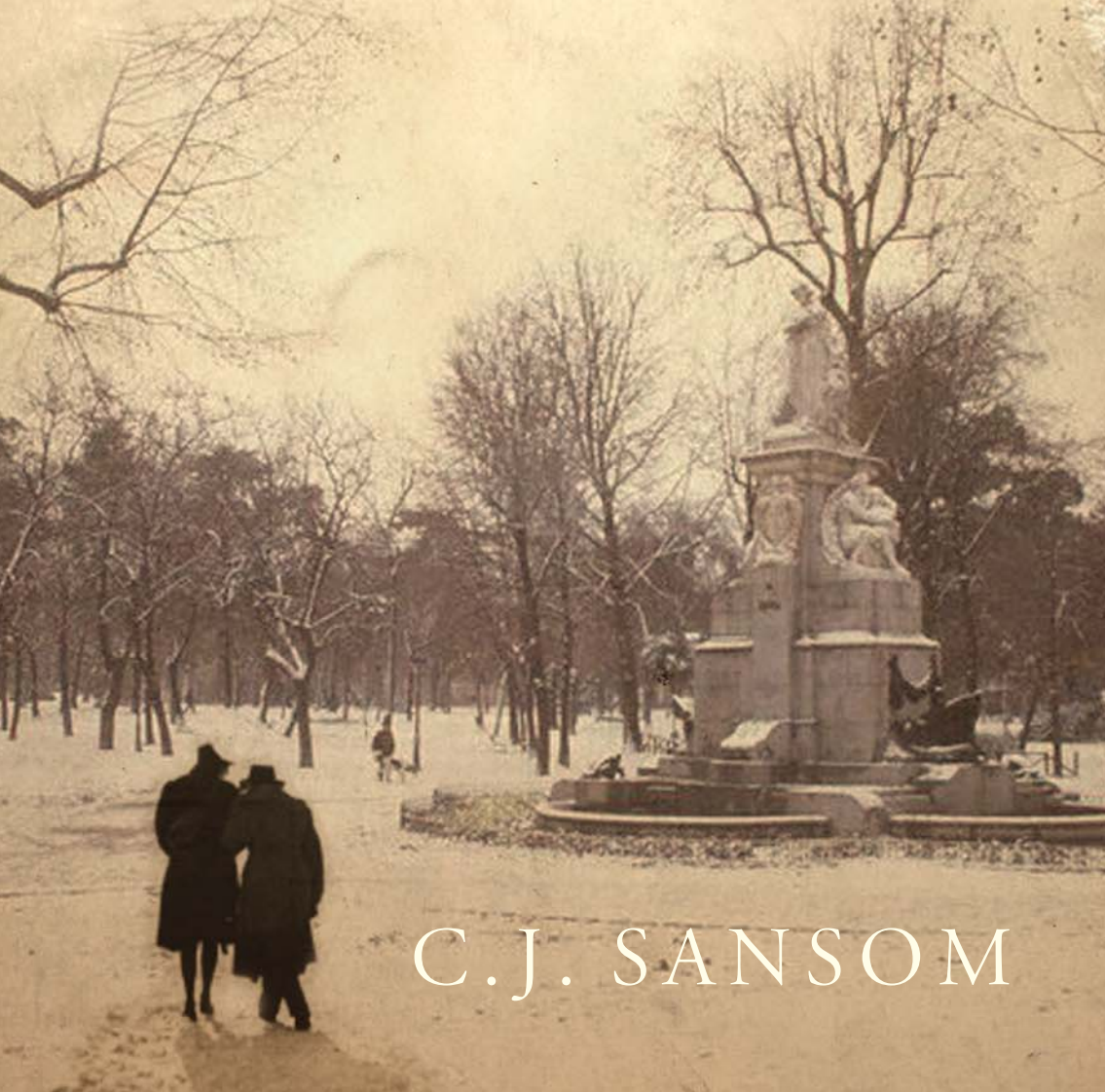

‘Een overtuigende en ontroerende historische roman, en tegelijkertijd
een spannende thriller.’ *Sunday Times*

WINTER *in* MADRID

C. J. SANSOM

WINTER
IN
MADRID
C.J. SANSOM

DE FONTEIN

DEEL EEN

Herfst

Londen, september 1940

IN VICTORIA STREET WAS EEN BOM GEVALLEN. ER ZAT EEN GROTE krater in het wegdek en de gevels van verschillende winkels waren weggeblazen. De straat was afgezet; mannen van de Air Raid Precautions en vrijwilligers hadden een keten gevormd en waren bezig puin te verwijderen uit een van de verwoeste gebouwen. Harry beseftte dat er iemand onder moest liggen. De inspanningen van de reddingswerkers, oude mannen en jongens, bedekt met stof dat als een lijkwade om hen heen hing, staken zielig af tegen de enorme bergen bakstenen en pleisterwerk. Hij zette zijn koffer neer.

Uit de trein naar Victoria had hij meer kraters en verwoeste gebouwen gezien. Hij stond er merkwaardig afstandelijk tegenover, al sinds het begin van de luchtaanvallen, tien dagen daarvoor. Thuis in Surrey had zijn oom James haast een hartaanval gekregen bij het zien van de foto's in de *Telegraph*. Harry had nauwelijks gereageerd op zijn tirade tegen de Duitse schoften. Geestelijk had hij er afstand van genomen.

Hij kon echter geen afstand nemen van de krater in Westminster, die plotseling voor hem opdoemde. Meteen was hij terug in Duinkerken: de Duitse bommenwerpers, de ontploffingen langs de kustlijn. Hij balde zijn handen tot vuisten, drukte zijn nagels hard in zijn handpalmen en haalde diep adem. Zijn hart begon te bonzen, maar hij trilde niet; tegenwoordig kon hij zijn reactie beheersen.

Een blokhoofd beende naar hem toe, een vijftiger met een hard gezicht, een grijs snorretje en een kaarsrechte rug. Zijn zwarte uniform zat onder het stof.

'U hoort hier niet te zijn,' blafte hij. 'De straat is afgezet. Ziet u dan niet dat er een bom is gevallen?' Hij keek argwanend, afkeurend, vroeg zich ongetwijfeld af waarom een op het oog gezonde man van begin dertig niet in uniform was.

‘Neem me niet kwalijk,’ zei Harry. ‘Ik ben net aangekomen uit de provincie. Ik wist niet dat het zo erg was.’

De meeste cockneys die werden geconfronteerd met Harry’s bekakte kostschoolaccent zouden een onderdanige toon hebben aangeslagen, maar niet deze man. ‘Niemand blijft gespaard,’ raspte hij. ‘Niet dit keer. Niet in de stad, en op het platteland binnenkort ook niet meer, als je het mij vraagt.’ Koud keek de man Harry aan. ‘Bent u met verlof?’

‘Oorlogsinvalide,’ zei Harry kortaf. ‘Ik moet naar Queen Anne’s Gate voor een officiële aangelegenheid.’

Direct veranderde de houding van het blokhoofd. Hij pakte Harry bij een arm en stuurde hem om de afzetting heen. ‘Ga maar door Petty France. Er is alleen hier een bom gevallen.’

‘Bedankt.’

‘Graag gedaan, meneer.’ De man boog zich naar hem toe. ‘Duinkerken?’

‘Ja.’

‘De vorige keer heb ik in de loopgraven gevochten. Ik wist dat het nog een keer zou gebeuren en dat dan iedereen erbij betrokken zou raken, niet alleen de soldaten. Nu is het hele Isle of Dogs platgebombardeerd, overal bloed en puin. U krijgt opnieuw de kans om te vechten, wacht maar af. Bajonet in de buik van de moffen, effe draaien, en dan er weer uit, hè?’ Hij glimlachte op een vreemde manier, deed een stap naar achteren en salueerde, zijn lichte ogen glinsterend.

‘Bedankt.’ Harry salueerde en liep weg naar Gillingham Street. Zijn wenkbrauwen waren gefronst; ’s mans woorden hadden weerzin bij hem gewekt.

Op Victoria was het even druk geweest als op een normale maandag, dus kennelijk was het waar dat Londen doorging alsof er niets aan de hand was. Het was rustig in de brede straten met de Georgian huizen, badend in de herfstzon. Afgezien van de kruisen van tape over de ramen om te voorkomen dat de ruiten zouden breken als er een bom insloeg, had je je in een vooroorlogse wijk kunnen wanen. Af en toe liep er een zakenman met bolhoed langs, en er waren nog steeds kindermisjes achter wandelwagens. De uitdrukking op de gezichten was normaal, zelfs opgewekt. Veel mensen hadden hun gasmasker thuisgelaten, hoewel Harry het zijne in een foedraal over zijn schouder droeg. Hij wist dat de geforceerde opgewektheid van de mensen hun angst voor een invasie verborg, en ook hij

gaf de voorkeur aan doen alsof alles normaal was boven herinnerd worden aan het feit dat het Britse leger chaotisch verspreid was over Franse stranden, terwijl gek geworden loopgravenveteranen op straat luidkeels het Armageddon voorspelden.

In gedachten ging hij terug naar Rookwood, zoals de laatste tijd vaak gebeurde. De oude binnenplaats op een zomerdag, docenten in toga en baret die onder de oude iepen door liepen, jongens in blauwe blazers of het witte crickettenue. Het was een vlucht naar de andere kant van de spiegel, weg van de gekte. Maar vroeg of laat diende zich altijd weer de pijnlijke vraag aan: Hoe is dát in vredesnaam veranderd in dát?

Het St. Ermin's Hotel was het toonbeeld van vergane glorie: de kroonluchter in de lobby was stoffig, en er hing een geur van kool en boenwas. Boven de eikenhouten lambriseringen hingen waterverfschilderijen van herten en Schotse meren. Een staande klok tikte plechtig.

Er was niemand bij de receptie. Harry belde, en een kale, zwaargebouwde man in een portiersuniform kwam aanlopen. 'Goedemorgen, meneer,' zei hij op de ontspannen, zalvende toon van iemand die een heel leven lang een onderdanige positie heeft bekleed. 'Ik heb u toch niet laten wachten?'

'Ik heb om halfdrie een afspraak met Miss Maxse. Luitenant Brett.' Harry sprak de naam van de vrouw uit als 'Macksie', zoals de beller van Buitenlandse Zaken hem had opgedragen.

De man knikte. 'Wilt u mij maar volgen, meneer.' Hij nam Harry mee naar een salon met gemakkelijke leunstoelen en lage tafels, zijn voetstappen gedempt door het dikke tapijt. Het vertrek was leeg, op een man en een vrouw in de erker na.

'Luitenant Brett, mevrouw.' De portier maakte een buiging en vertrok.

Het tweetal ging staan. De vrouw stak haar hand uit. Ze was in de vijftig, klein en teergebouwd, chic gekleed in een blauw mantelpak. Ze had krullend grijs haar en een scherp, intelligent gezicht. Met haar grijze ogen keek ze Harry doordringend aan.

'Hoe maakt u het? Fijn dat u kon komen.' Haar zelfverzekerde alt deed Harry aan de directrice van een meisjesschool denken. 'Marjorie Maxse. Ik heb veel over u gehoord.'

'Geen slechte dingen, hoop ik.'

‘Integendeel. Ik wil u graag voorstellen aan Roger Jebb.’ De man gaf Harry een stevige handdruk. Hij was ongeveer even oud als Miss Maxse, en had een lang, gebruind gezicht en dunner wordend zwart haar.

‘Thee?’ vroeg Miss Maxse.

‘Graag.’

Een zilveren theepot en porseleinen kopjes stonden klaar op een van de tafels. Verder waren er scones, verschillende soorten jam en een schaalje met wat zo te zien echte room was. Miss Maxse schonk de thee in. ‘Was het lastig om hier te komen? Ik heb gehoord dat er vannacht een of twee bommen zijn gevallen, hier niet ver vandaan.’

‘Victoria Street is afgesloten.’

‘Vreselijk. En het gaat waarschijnlijk nog heel lang duren.’ Ze zei het alsof ze het over een regenbui had, glimlachte zelfs. ‘Nieuwe mensen nodig ik altijd het liefst hier uit. De manager is een oude vriend van ons, dus we kunnen ongestoord praten. Suiker?’ vervolgde ze op dezelfde luchtige toon. ‘Neem een scone, ze zijn erg lekker.’

‘Graag.’ Harry deed jam en room op zijn scone. Toen hij opkeek, zag hij dat Miss Maxse hem aandachtig gadesloeg.

‘Hoe gaat het nu met u?’ vroeg ze vriendelijk. ‘U bent gewond geraakt, nietwaar, bij Duinkerken?’

‘Ja. Een bom ontplofte zes meter bij me vandaan. Er kwam veel zand omhoog. Ik heb geluk gehad, want het zand heeft me tegen het ergste beschermd.’ Hij zag dat ook Jebb hem bestudeerde, met harde grijze ogen.

‘U had een lichte vorm van shellshock, heb ik begrepen,’ zei hij zakelijk.

‘Inderdaad, een lichte vorm. Ik ben nu weer in orde.’

‘Uw gezicht kreeg daarnet een wezenloze uitdrukking, niet langer dan een seconde,’ stelde Jebb vast.

‘In het begin duurde het veel langer dan een seconde,’ antwoordde hij bedeesd. ‘En mijn handen trilden onophoudelijk. U kunt het maar beter weten.’

‘En uw gehoor is aangetast, naar ik meen?’ Miss Maxse zei het heel zacht, maar Harry kon haar wel verstaan.

‘Dat is ook weer bijna normaal. Ik ben alleen nog een beetje doof in mijn linkeroor.’

‘U mag van geluk spreken,’ merkte Jebb op. ‘Doofheid ten gevolge van een bomontploffing is vaak blijvend.’ Hij haalde een paperclip uit zijn zak en begon er afwezig mee te spelen, terwijl hij Harry bleef aankijken.

‘De dokter zei hetzelfde.’

‘Een beschadigd gehoor betekent uiteraard het einde van de actieve dienst,’ zei Miss Maxse, ‘zelfs al is de schade beperkt. Dat zal niet makkelijk voor u zijn. U hebt verleden jaar september direct dienst genomen, is het niet?’ Ze boog zich naar voren, het theekopje in haar handen.

‘Ja, dat klopt. Neem me niet kwalijk, Miss Maxse, ik begrijp niet helemaal...’

Ze glimlachte. ‘Logisch. Wat heeft Buitenlandse Zaken tegen u gezegd toen ze belden?’

‘Alleen dat er misschien werk voor me zou zijn.’

‘Wij opereren los van BZ. Wij zijn van de Geheime Dienst.’ Ze lachte klaterend, alsof ze het zelf enorm grappig vond.

‘O,’ zei Harry.

Haar toon werd ernstig. ‘Ons werk is van vitaal belang. Nu Frankrijk is bezet, heeft het hele continent een verbond gesloten met de nazi’s, of men is afhankelijk van ze. Er zijn bijna geen normale diplomatieke betrekkingen meer.’

‘Wij vormen nu de frontlinie,’ voegde Jebb eraan toe. ‘Sigaret?’

‘Nee, dank u. Ik rook niet.’

‘Kolonel James Brett is uw oom, nietwaar?’

‘Ja, meneer, dat klopt.’

‘We hebben samen gediend in India. In 1910, geloof het of niet!’ Jebb lachte blaffend. ‘Hoe gaat het met hem?’

‘Hij is inmiddels gepensioneerd.’ En u niet, te oordelen naar uw gebruide huid, dacht Harry. De Indiase politie, wellicht.

Miss Maxse zette haar kopje neer en sloeg haar handen in elkaar. ‘Hoe zou u het vinden om voor ons te werken?’ informeerde ze.

Harry was meteen op zijn hoede, al wekte het ook zijn belangstelling. ‘Ik wil me nog steeds graag voor de oorlog inzetten, dat spreekt vanzelf.’

‘Denkt u dat u fit genoeg bent om zwaar werk te kunnen doen?’ vroeg Jebb. ‘Geef alstublieft eerlijk antwoord. Als u denkt dat u het niet aankunt, zeg het dan. Het is niet iets om je voor te schamen,’ voegde hij er bars aan toe. Miss Maxse glimlachte bemoedigend.

‘Ik denk het wel,’ antwoordde Harry behoedzaam. ‘Ik ben bijna weer de oude.’

‘We rekruteren een hele hoop mensen, Harry,’ zei Miss Maxse. ‘Mag ik Harry zeggen? Sommige mensen nemen we aan omdat we denken dat ze

geschikt zijn voor het werk dat we doen, anderen omdat ze ons iets specifiek kunnen bieden. Welnu, jij hebt vreemde talen gestudeerd voordat je dienst nam. Met mooie cijfers afgestudeerd aan Cambridge, toen docent aan King's totdat de oorlog uitbrak.'

'Correct.' Wat wisten ze veel van hem.

'Hoe is je Spaans? Vloeiend?'

Het was een verrassende vraag. 'Ik durf te zeggen van wel.'

'Was Franse literatuur niet je hoofdvak?'

Harry fronste zijn wenkbrauwen. 'Ja, maar ik hou mijn Spaans bij. Ik ben lid van de Spaanse Kring in Cambridge.'

Jebb knikte. 'Voornamelijk academici, als ik me niet vergis. Spaanse toneelstukken en dergelijke.'

'Inderdaad.'

'Ook ballingen van de burgeroorlog?'

'Een of twee.' Hij keek Jebb aan. 'Maar het is geen politieke club. We hebben een onuitgesproken afspraak om het niet over politiek te hebben.'

Jebb legde de inmiddels onherkenbaar verbogen paperclip op tafel en opende zijn aktetas. Hij haalde er een map uit met een diagonaal rood kruis op de voorkant. 'Ik wil graag even terug naar 1931,' zei hij. 'Je tweede jaar in Cambridge. Je bent die zomer in Spanje geweest, samen met een oude schoolvriend van Rookwood.'

Opnieuw fronste Harry zijn wenkbrauwen. Hoe wisten ze dit allemaal? 'Ja.'

Jebb opende de map. 'Ene Bernard Piper, later lid van de Communistische Partij. Gevochten in de Spaanse Burgeroorlog. Vermist bij de slag aan de rivier de Jarama in 1937, vermoedelijk gesneuveld.' Hij viste een foto uit het dossier en legde die op tafel. Een rij mannen in sjofele militaire uniformen stond op een kale heuvel. Bernie was de middelste, groter dan alle anderen. Zijn blonde haar was kortgeknipt en hij glimlachte jongensachtig naar de camera.

Harry keek van de foto naar Jebb. 'Is deze foto in Spanje genomen?'

'Ja.' De harde ogen werden samengeknepen. 'En jij bent erheen gegaan om hem te zoeken.'

'Op verzoek van zijn ouders, omdat ik Spaans sprak.'

'Je hebt hem niet gevonden.'

'Er zijn bij de slag aan de Jarama tienduizend doden gevallen,' zei Harry somber. 'Niet alle doden zijn geïdentificeerd. Bernie ligt waarschijnlijk

in een massagraf buiten Madrid. Meneer, mag ik vragen hoe u aan al deze informatie komt? Ik vind dat ik het recht heb...'

'Dat heb je niet, eerlijk gezegd. Ik kan alleen zeggen dat we van alle leden van de Communistische Partij een dossier bijhouden. Maar goed ook, nu Stalin Hitler een handje heeft geholpen om Polen onder de voet te lopen.'

'Niemand zal je met hen associëren,' suste Miss Maxse.

'Ik mag hopen van niet,' zei Harry stijf.

'Heb je een politieke voorkeur?'

Dit soort vragen werd in Engeland doorgaans niet gesteld. Bovendien zat het hem dwars dat ze zo veel over hem wisten, en over Bernie. Hij aarzelde voordat hij antwoord gaf.

'Een liberale Tory, als ik iets moet zeggen.'

'Je was niet geneigd om voor de Spaanse republiek te gaan vechten, zoals Piper?' vroeg Jebb. 'De kruistocht tegen het fascisme?'

'Naar mijn mening was Spanje voor de burgeroorlog een verrotte chaos, en daar hebben de fascist en de communisten gebruik van gemaakt. Ik heb in 1937 een aantal Russen ontmoet. Het waren zwijnen.'

'Dat moet een heel avontuur zijn geweest,' zei Miss Maxse opgewekt. 'Je was midden in de burgeroorlog in Madrid.'

'Ik ben erheen gegaan om te proberen of ik een vriend kon vinden. Op verzoek van zijn ouders, zoals ik al zei.'

'Jullie waren op school goed bevriend?' vroeg Jebb.

'Hebben jullie inlichtingen ingewonnen bij Rookwood?' Die gedachte maakte hem kwaad.

Jebb knikte bevestigend, duidelijk niet onder de indruk.

Opeens zette Harry grote ogen op. 'Heeft dit met Bernie te maken? Leeft hij nog?'

'Het dossier Bernard Piper is gesloten,' zei Jebb onverwacht vriendelijk. 'Voor zover wij weten is hij omgekomen.'

Miss Maxse richtte zich op. 'Je moet goed begrijpen, Harry, dat we alles over je moeten weten als je voor ons gaat werken. Maar volgens mij zijn we tevreden.' Jebb knikte bevestigend, en ze ging verder. 'Ik denk dat het tijd is om spijkers met koppen te slaan. Normaal gesproken gaan we niet over één nacht ijs, maar de tijd dringt. We hebben over een bepaalde persoon informatie nodig, en we denken dat jij ons kunt helpen. Het zou bijzonder belangrijk kunnen zijn.'

Jebb boog zich naar voren. ‘Wat we je nu gaan vertellen is strikt vertrouwelijk, is dat duidelijk? Ik moet je waarschuwen: als je ook maar iets doorvertelt van wat er hier wordt besproken, kun je grote problemen verwachten.’

Harry keek hem aan. ‘Duidelijk.’

‘Dit gaat niet over Bernard Piper, maar over een andere schoolvriend van je. Ook hij heeft interessante politieke connecties.’ Opnieuw dook Jebb in zijn aktetas, en nogmaals legde hij een foto op tafel.

Harry had niet verwacht het gezicht ooit nog een keer te zullen zien. Sandy Forsyth moest nu eenendertig zijn, een paar maanden ouder dan Harry, maar hij zag eruit alsof hij van middelbare leeftijd was. Hij had een snor à la Clark Gable, en zijn haar, dat bij de slapen al begon te kalen, was met brillantine naar achteren gekamd. Zijn gezicht was voller geworden en hij had rimpels gekregen, maar de alerte ogen, de Romeinse neus en de brede mond met de dunne lippen waren niet veranderd. Sandy had duidelijk voor de foto geposeerd; hij glimlachte als een filmster, half raadselachtig, half uitnodigend. Hij was niet knap, maar zag er op de foto wel zo uit. Harry keek op.

‘Ik zou hem geen goede vriend willen noemen,’ zei hij rustig.

‘Jullie zijn een tijd bevriend geweest, Harry,’ zei Miss Maxse, ‘in het jaar voordat hij van school werd gestuurd. Na die kwestie met Mr. Taylor. We hebben hem gesproken.’

‘Mr. Taylor.’ Harry aarzelde even. ‘Hoe is het met hem?’

‘Goed,’ antwoordde Jebb. ‘Niet dat Forsyth daaraan heeft bijgedragen. Zeg, toen hij van school werd gestuurd, zijn jullie toen als vrienden uit elkaar gegaan?’ Hij wees met de paperclip in zijn hand priemend naar Harry. ‘Dit is belangrijk.’

‘Ja. Ik was zijn enige vriend op Rookwood.’

‘Je zou niet zeggen dat jullie veel met elkaar gemeen hebben,’ zei Miss Maxse met een glimlachje.

‘In veel opzichten hadden we dat ook niet.’

‘Wilde niet deugen, hè, die Forsyth? Paste zich niet aan. Maar jij bent altijd een evenwichtige jongen geweest.’

Harry zuchtte. ‘Sandy had ook goede kanten. Ik...’ Hij zweeg, en Miss Maxse knikte bemoedigend. ‘Ik heb me wel eens afgevraagd waarom hij met me bevriend wilde zijn. De meeste mensen met wie hij omging... wilden niet deugen, om uw woorden te gebruiken.’

‘Denk je dat er sprake was van seksuele aantrekkingskracht?’ Haar toon was luchtig, net als toen ze het over de bommen had.

Even staarde Harry haar verbijsterd aan, en toen lachte hij gegeneerd. ‘Beslist niet.’

‘Het spijt me dat ik je in verlegenheid breng, maar dat soort dingen komen voor op kostscholen. Je weet wel wat ik bedoel, verliefdheden.’

‘Daar is nooit sprake van geweest.’

‘Nadat Forsyth weg was,’ vervolgde Jebb, ‘hebben jullie toen contact gehouden?’

‘We hebben een aantal jaren brieven uitgewisseld, maar dat werd na verloop van tijd steeds minder. Er was niet veel te vertellen toen hij eenmaal van school was.’ Hij zuchtte. ‘Ik weet eigenlijk niet waarom hij zo lang is blijven schrijven. Misschien om indruk op me te maken – hij schreef over clubs en meisjes en dat soort dingen.’ Jebb keek hem verwachtingsvol aan. ‘In zijn laatste brief schreef hij dat hij voor een bookmaker in Londen werkte. Hij vertelde over doping en geknoei met weddenschappen alsof het allemaal een grap was.’ Maar nu herinnerde Harry zich Sandy’s andere kant: de wandelingen over de Downs op zoek naar fossielen, de lange gesprekken. Wat wilden deze mensen van hem?

‘Jij gelooft toch nog steeds in traditionele normen en waarden?’ vroeg Miss Maxse.

‘Ik denk het. Hoewel...’

‘Ja?’

‘Ik vraag me af hoe het met dit land zo ver heeft kunnen komen.’ Hij keek haar aan. ‘We waren niet voorbereid op wat er in Frankrijk is gebeurd. De nederlaag.’

‘Die laffe Fransen hebben ons in de steek gelaten,’ gromde Jebb.

‘Wij moesten ons ook terugtrekken, meneer,’ zei Harry. ‘Ik was erbij.’

‘Je hebt gelijk. We waren niet goed voorbereid.’ Opeens klonk er gevoel door in Miss Maxses stem. ‘We zijn misschien te hoffelijk geweest in München. We konden ons niet voorstellen dat iemand na de Grote Oorlog nog oorlog zou willen. Nu weten we dat Hitler er altijd op uit is geweest. Hij zal niet rusten voordat hij heel Europa onder de voet heeft gelopen. Een nieuwe Donkere Eeuw, zoals Winston het zegt.’

Het bleef even stil. Toen kuchte Jebb. ‘Oké, Harry. Ik wil het over Spanje hebben. Toen Frankrijk in juni werd verslagen en Mussolini ons de oorlog verklaarde, dachten we dat Franco zou volgen. Hitler heeft hem

geholpen om zijn burgeroorlog te winnen, en uiteraard wil Franco Gibraltar. Met Duitse hulp zou hij het vanaf het land in kunnen nemen, en dan is de Middellandse Zee afgesloten voor ons.’

‘Spanje ligt in puin,’ stelde Harry. ‘Franco kan niet nog een keer oorlog voeren.’

‘Maar hij kan Hitler binnenlaten. Er staan Wehrmachtdivisies paraat bij de Frans-Spaanse grens. De Spaanse fascistische partij wil aan de oorlog deelnemen.’ Hij boog zijn hoofd. ‘Aan de andere kant wantrouwen de meeste monarchistische generaals de Falange, en ze zijn bang dat het volk in opstand zal komen als Franco de Duitsers binnenlaat. Het zijn geen fascisten, ze wilden alleen de roden verslaan. Het is een onzekere situatie. Franco kan elk moment de oorlog verklaren. De mensen op onze ambassade zijn op van de zenuwen.’

‘Franco is voorzichtig,’ merkte Harry op. ‘Veel mensen denken dat hij de burgeroorlog eerder had kunnen winnen als hij doortastender was geweest.’

Jebb zuchtte. ‘Ik hoop dat je gelijk hebt. Sir Samuel Hoare is erheen gestuurd als ambassadeur, en hopelijk kan hij voorkomen dat Spanje zich in de oorlog stort.’

‘Ik heb het gehoord.’

‘Hun economie ligt in duigen. Die zwakke plek is onze troefkaart, want de Royal Navy kan er nog steeds op toezien wat het land in- en uitgaat.’

‘De blokkade.’

‘Gelukkig liggen de Amerikanen niet dwars. We laten net genoeg olie binnen zodat Spanje kan functioneren, of eigenlijk iets minder. En de oogst is opnieuw slecht. Ze willen tarwe importeren en proberen leningen te krijgen in het buitenland, want zelf hebben ze er geen geld voor. Volgens onze informatie vallen de mensen in de fabrieken in Barcelona om van de honger.’

‘Het klinkt even erg als tijdens de burgeroorlog,’ concludeerde Harry met een zucht. ‘Wat die mensen allemaal moeten doorstaan.’

‘Er komen tegenwoordig veel geruchten uit Spanje. Franco beraamt de raarste plannen om economisch onafhankelijk te worden. Verleden jaar beweerde een Oostenrijkse ingenieur dat hij een manier had ontdekt om synthetische olie te winnen uit plantenextracten, en hij heeft geld losgekregen van Franco om het procédé te ontwikkelen. Eén grote zwendel, uiteraard.’ Jebb lachte blaffend. ‘Toen beweerden ze dat er bij Badajoz grote

goudreserves waren gevonden. Ook al een verzinsel. Maar nu hebben we gehoord dat er écht goud is gevonden, in de *sierras* niet ver van Madrid. Een geoloog met ervaring in Zuid-Afrika werkt voor het regime, ene Alberto Otero. Ze houden het stil, waardoor wij eerder geneigd zijn om te denken dat het dit keer wel iets is. Volgens de experts zou het kunnen.'

'En dat zou Spanje minder afhankelijk maken van ons?'

'Ze hebben geen goudreserve als waarborg voor het monetaire stelsel. Tijdens de burgeroorlog heeft Stalin de republiek overgehaald om de goudreserve naar Moskou te sturen, en hij heeft dat goud uiteraard gehouden. Dat maakt het heel moeilijk voor Spanje om iets te kopen, dus proberen ze bij ons en de Amerikanen exportkredieten los te krijgen.'

'Dus als de geruchten waar zijn, maakt dat Spanje economisch onafhankelijker?'

'Precies. En dus zullen ze eerder geneigd zijn aan de oorlog deel te nemen. Alles kan de doorslag geven.'

'We dansen op het slappe koord daar,' vulde Miss Maxse aan. 'Moeten we dreigen of vleien? Hoeveel tarwe laten we door, hoeveel olie?'

Jebb knikte. 'Waar het om gaat, Brett, is dat Sandy Forsyth deze Otero aan het regime heeft voorgesteld.'

Harry zette grote ogen op. 'Is hij in Spanje?'

'Ja. Misschien heb je een aantal jaren geleden de advertenties in de krant gezien voor een rondreis langs de slagvelden van de burgeroorlog.'

'Dat herinner ik me nog. De nationalistena leidden Engelse mensen rond. Een propagandastunt.'

'Forsyth was er op de een of andere manier bij betrokken. Hij is als gids naar Spanje gegaan. Franco's mensen betaalden hem goed. Hij is in Spanje gebleven en in zaken gegaan, waaronder een aantal duistere. Hij schijnt een slimme zakenman te zijn, van de opzichtige soort,' voegde hij er op afkeurende toon aan toe, en hij keek Harry doordringend aan. 'Hij heeft tegenwoordig een aantal belangrijke contacten.'

Harry haalde diep adem. 'Mag ik vragen hoe jullie dit allemaal weten?'

Jebb haalde zijn schouders op. 'Geheim agenten die vanuit onze ambassade werken. Het wemelt in Madrid van de spionnen. Maar niemand heeft contact kunnen leggen met Forsyth. We hebben geen infiltranten in de Falange, en Forsyth behoort tot de falangistische partij. Hij schijnt erg gewiekst te zijn, dus hij zal direct onraad ruiken als hij door een vreemde wordt benaderd.'

‘Dat denk ik ook,’ beaamde Harry. ‘Sandy is een slimme jongen.’

‘Maar als jij opduikt in Madrid,’ zei Miss Maxse, ‘bijvoorbeeld als tolk voor de ambassade, en je loopt hem in een café tegen het lijf? Dat soort dingen gebeuren. Je zou een oude vriendschap kunnen hernieuwen.’

‘We zouden graag willen dat jij probeert uit te vinden wat hij doet,’ zei Jebb onomwonden. ‘Misschien lukt het je om hem aan onze kant te krijgen.’

Dus dát was het. Ze wilden dat hij Sandy ging bespioneren, zoals Mr. Taylor jaren geleden op Rookwood van hem had gevraagd. Harry keek uit het raam naar de blauwe lucht, met zwevende versperringsballonnen die net walvissen leken.

‘Wat vind je ervan?’ vroeg Miss Maxse vriendelijk.

‘Sandy Forsyth werkt dus samen met de falangisten?’ zei Harry ongelovig. ‘Voor het geld hoeft hij het niet te doen, zijn vader is bisschop.’

‘Soms gaat het net zo goed om de spanning als om de politiek, Harry. Soms gaan die twee hand in hand.’

‘Dat is waar.’ Hij herinnerde zich dat Sandy een keer de studiekamer binnen was gekomen nadat hij weer eens naar de paardenrennen was geweest, en zijn hand had geopend om hem een verkreukeld biljet van vijf pond te laten zien. ‘Kijk eens wat een stomme knol me heeft opgeleverd!’

‘Hij werkt voor de falangisten,’ herhaalde Harry peinzend. ‘Hij is altijd een beetje het zwarte schaap geweest, maar soms... soms doet iemand iets wat tegen de regels is en krijgt hij daardoor een slechte naam, en dat maakt het dan alleen maar erger.’

‘We hebben niets tegen zwarte schapen,’ zei Jebb. ‘Zwarte schapen zijn soms de beste agenten.’ Hij lachte veelbetekenend.

Weer kwam bij Harry een herinnering aan Sandy boven. Hij staaarde hem kwaad aan van de andere kant van de tafel in de studiekamer, en fluisterde op bittere toon: ‘Kijk eens wat ze met ons doen, hoe ze ons onder de duim houden, wat ze doen als we ons niet aan hun regels houden.’

‘Ik krijg de indruk dat je iemand bent die het leuk vindt om het spel te spelen,’ zei Miss Maxse. ‘Dat hadden we al verwacht, maar we kunnen deze oorlog niet winnen door open kaart te spelen.’ Triest schudde ze haar hoofd, en haar grijze krullen bewogen mee. ‘Niet met deze vijand. We moeten doden, dat weet je al, en liegen en bedriegen, ben ik bang.’

Harry was ten prooi aan tegenstrijdige gevoelens, en hij voelde paniek opkomen. De gedachte om terug te gaan naar Spanje was tegelijkertijd opwindend en afschrikwekkend. Van de Spaanse ballingen in Cam-

bridge had hij gehoord dat de situatie er erg slecht was. Op het nieuws had hij gezien dat Franco uitzinnige mensenmassa's toesprak, mensen die de fascistische groet brachten, maar achter die façade, zei men, vonden razzia's en nachtelijke arrestaties plaats. En Sandy Forsyth zat er middenin? Nogmaals keek hij naar de foto. 'Ik weet het niet,' zei hij langzaam. 'Ik weet niet of ik het kan, bedoel ik.'

'We zullen je een opleiding geven,' zei Jebb. 'Een spoedcursus, want de hoge heren willen dat er zo snel mogelijk iets gebeurt.'

Eenzijds wilde Harry het liefst weg, terug naar Surrey, dit hele gedoe vergeten, maar aan de andere kant vocht hij nu al drie maanden tegen het angstige verlangen om zich te verbergen.

'Wat voor soort opleiding?' vroeg hij. 'Ik weet niet of ik wel in staat ben om iemand te bedriegen.'

'Het is makkelijker dan je denkt,' verzekerde Miss Maxse hem, 'als je tenminste gelooft in de zaak waar je voor liegt. En je zou inderdaad moeten liegen en bedriegen, dat geef ik ruiterlijk toe, maar we leren je de zwarte kunst.'

Harry beet op zijn lip. Heel lang bleef het stil in het vertrek.

'We verwachten heus niet van je dat je er onvoorbereid naartoe gaat,' drong ze aan.

'Goed dan,' zei hij uiteindelijk. 'Misschien kan ik Sandy ompraten. Ik kan me gewoon niet voorstellen dat hij een fascist is.'

'Het eerste begin wordt het moeilijkst,' waarschuwde Jebb. 'Zijn vrouwen proberen te winnen, dat zal niet meevallen. Juist dan komt het er op aan dat je je rol goed speelt.'

'Ja. Sandy is iemand met ogen in zijn achterhoofd.'

'Dat hadden we al begrepen.' Miss Maxse keek naar Jebb, die heel even aarzelde en toen knikte. 'Mooi,' besloot ze kordaat.

'We moeten snel aan de slag,' zei Jebb. 'Er moet van alles worden geregeld. En je moet natuurlijk worden gescreend. Blijf je vannacht in Londen?'

'Ja. Ik logeer bij mijn neef.'

Doordringend keek hij Harry aan. 'Geen andere banden hier, behalve familie?'

'Nee.'

Jebb pakte een opschrijfboekje. 'Telefoonnummer?' Harry gaf het hem. 'Morgen word je door iemand gebeld. Zorg alsjeblieft dat je te bereiken bent.'

‘Ja, meneer.’

Ze gingen alle drie staan. Miss Maxse drukte Harry hartelijk de hand. ‘Bedankt, Harry,’ zei ze.

Jebb glimlachte zuinig naar hem. ‘Wees er maar op voorbereid dat de sirenes vannacht weer afgaan. We verwachten nieuwe aanvallen.’ Hij gooide de verbogen paperclip in een prullenbak.

‘Lieve hemel,’ zei Miss Maxse, ‘dat was staatseigendom. Wat ben je toch verkwistend, Roger.’ Ze glimlachte naar Harry, duidelijk ten afscheid. ‘We zijn je dankbaar, Harry, dit zou wel eens heel belangrijk kunnen zijn.’

Buiten de salon bleef Harry even staan. Een zwaar en triest gevoel nam bezit van hem. Zwarte kunst – wat betekende dat in hemelsnaam? De term alleen al deed hem huiveren. Hij besepte dat hij onbewust zijn oren spitste, zoals Sandy vroeger deed voor de docentenkamer, zijn goede oor naar de deur gericht om op te vangen wat Jebb en Miss Maxse bespraken. Hij hoorde niets. Toen hij zich omdraaide, zag hij dat de portier terug was gekomen, zijn voetstappen onhoorbaar op het stoffige tapijt. Harry glimlachte nerveus en liet zich naar buiten begeleiden. Begon hij zich nu al te gedragen als een... wat? Klikspaan, spion, bedrieger?

NORMAAL GESPROKEN DEED HIJ ER EEN UUR OVER OM BIJ WILLS huis in Harrow te komen, maar dit keer was hij er de halve middag zoet mee doordat de metro voortdurend stopte. In de ondergrondse stations zaten mensen in groepjes bij elkaar op de perrons, hun gezichten bleek als was. Harry had gehoord dat mensen in Oost-Londen die hun huis kwijt waren geraakt tegenwoordig in de ondergrondse bivakkeerden.

Het idee dat hij Sandy zou gaan bespioneren riep een misselijkmakend gevoel van ongeloof bij hem op. Zijn blik ging over de bleke, vermoeide gezichten van zijn medereizigers. Elk van hen kon een spion zijn. Wat kon je eigenlijk afleiden uit iemands uiterlijk? In gedachten zag hij telkens weer de foto: Sandy's zelfverzekerde glimlach, het Clark Gable-snorretje. Traag als een slak kroop de trein door de tunnels.

Rookwood had Harry zijn identiteit gegeven. Zijn vader, een advocaat, was bij de Somme aan stukken gereten toen Harry zes jaar oud was, en zijn moeder was overleden tijdens de griepepidemie in het laatste jaar van de Eerste Oorlog, zoals mensen de vorige oorlog inmiddels noemden. Harry had hun trouwfoto nog, en hij keek er vaak naar. Zijn vader, staand voor de kerk in jacquet, leek heel erg op hem: donker en robuust en betrouwbaar. Zijn arm lag rond het middel van Harry's moeder, die even blond was als zijn neef Will, met krullende, schouderlange lokken onder een hoed met een brede rand. Ze glimlachten stralend in de camera. De foto was in de volle zon genomen en een beetje overbelicht, zodat ze waren gehuld in een stralenkrans van licht. Harry kon zich weinig van zijn ouders herinneren; ze waren een verdwenen droom, net als de wereld van toen.

Na de dood van zijn moeder was Harry in huis gekomen bij zijn oom James, de oudere broer van zijn vader, een beroeps-officier die in 1914

gewond was geraakt. Het was een buikwond waar niets van te zien was, maar oom James had voortdurend last van zijn darmen. Dit verergerde zijn toch al prikkelbare karakter, en tante Emily, zijn nerveuze, toberige echtgenote, deed niet anders dan zich zorgen maken. Toen Harry bij hen kwam wonen in een pittoresk dorp in Surrey waren ze nog maar net veertig, maar ze leken toen al veel ouder, net twee zeurderige bejaarden.

Ze waren aardig voor hem, maar Harry had zich altijd ongewenst gevoeld. Zelf waren ze kinderloos, en ze hadden zich nooit goed raad met hem geweten. Oom James gaf hem vaak een klap op zijn schouder, zo hard dat Harry bijna omviel, en vroeg dan wat voor spelletjes hij die dag had gespeeld, en zijn tante maakte zich er voortdurend druk om of hij wel genoeg at.

Soms ging hij logeren bij zijn tante Jenny, de zus van zijn moeder en Wills moeder. Ze had veel van zijn moeder gehouden en vond het moeilijk om aan haar herinnerd te worden, hoewel ze hem, wellicht uit schuldgevoel, overlaadde met pakjes toen hij naar school ging.

Als kind kreeg Harry les van een huisonderwijzer, een gepensioneerde leraar die zijn oom kende. In zijn vrije tijd zwierf hij rond door de velden en bossen rondom het dorp. Daar ontmoette hij dorpsjongens, zonen van boeren en winkeliers, maar hoewel hij cowboytje en indiaantje met hen speelde en konijnen ving, bleef hij een buitenstaander: Harry de dandy. Ze plaagden hem met zijn bekakte accent.

Op een zomerdag toen Harry terugkwam van de velden riep zijn oom hem naar zijn studeerkamer. Hij was pas twaalf. Er was nog een andere man, staand voor het raam met de zon achter hem, zodat hij eerst alleen een lange schaduw was, omgeven door stofdeeltjes. 'Ik wil je graag voorstellen aan Mr. Taylor,' zei oom James. 'Hij geeft les aan mijn oude school. Mijn *alma mater*. Dat is toch de correcte Latijnse term?' En tot Harry's verbazing lachte hij nerveus, als een kind.

De man kwam naar voren en gaf Harry een stevige hand. Hij was lang en mager en droeg een donker pak. Zijn zwarte haar viel in een punt op zijn voorhoofd, met diepe inhammen aan weerszijden, en helder grijze ogen bestudeerden hem door een pince-nez.

'Aangenaam, Harry.' De stem was scherp. 'Je bent een beetje een deugniet, hoor ik?'

'Hij houdt van wilde spelletjes,' zei oom James verontschuldigend.

‘We krijgen je wel in het gareel als je bij ons komt. Zou je het leuk vinden om naar kostschool te gaan, Harry?’

‘Ik weet het niet, meneer.’

‘Je onderwijzer is tevreden over je. Hou je van rugby?’

‘Ik heb het nooit gespeeld, meneer. Ik voetbal met de jongens uit het dorp.’

‘Rugby is zoveel mooier. Een sport voor gentlemen.’

‘Je vader heeft ook op Rookwood gezeten, net als ik,’ zei oom James.

Harry keek op. ‘Mijn vader?’

‘Ja. Je *pater*, zoals ze het op Rookwood noemen.’

‘Weet je wat *pater* betekent, Harry?’ vroeg Mr. Taylor.

‘Het is Latijn voor vader, meneer.’

‘Goed zo.’ Mr. Taylor glimlachte. ‘Ik zie wel wat in die jongen, Brett.’

Hij stelde meer vragen en was vriendelijk genoeg, maar zijn autoritaire houding maakte Harry behoedzaam. Na een tijdje werd hij de kamer uit gestuurd, terwijl Mr. Taylor achterbleef om met zijn oom te praten. Toen oom James hem weer bij zich riep, was Mr. Taylor weg. Zijn oom nodigde hem uit om te gaan zitten, streek over zijn grijzende snor en keek hem ernstig aan.

‘Je tante en ik vinden dat het tijd wordt om je naar school te sturen, Harry. Dat is beter voor je dan hier blijven met twee oude knarren zoals wij. En je moet omgaan met jongens van je eigen klasse, niet met de dorpsjeugd.’

Harry wist niet goed wat hij zich bij een kostschool moest voorstellen. Hij kreeg een beeld voor ogen van een groot gebouw met veel licht, zo helder als op de trouwfoto van zijn ouders, helder en uitnodigend.

‘Wat vind je ervan, Harry, lijkt het je wat?’

‘Ja, oom. Ja, ik wil graag naar school.’

Lees verder in *Winter in Madrid* van C.J. Sansom.

Eerste druk september 2007
Zesde druk juni 2008

Copyright © 2006 by C.J. Sansom
© 2007 Uitgeverij De Fontein Baarn, voor de Nederlandse vertaling

Oorspronkelijke uitgever: Macmillan Ltd., an imprint of Pan Macmillan Ltd.

Oorspronkelijke titel: Winter in Madrid

Vertaald uit het Engels door: Ineke van Bronswijk

Onder redactie van: Ineke van Bronswijk

Omslag: Wil Immink

Omslagillustratie: © Corbis

Zetwerk: V3-Services, Baarn

ISBN 978 90 261 1129 7

NUR 305

www.uitgeverijdefontein.nl

The right of C.J. Sansom to be identified as the author of this work has been asserted by him in accordance with sections 77 and 78 of the Copyright, Designs and Patents Act 1988.

All rights reserved including the right of reproduction in whole or in part in any form.
Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.